

**«ΧΡΗΣΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ»
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ – 2014**

Μελέτη – παρουσίαση – πρόταση αποδοχής και ένταξης στα επίσημα βοηθήματα του ελληνικού αγωνιστικού σκραμπλ

Υποβάλλεται στις Γενικές Συνελεύσεις των Ομίλων Σκραμπλ

Επιμέλεια: Θράσος Μυρσίνης

Δεκέμβριος 2019

1 Εισαγωγή

Το ελληνικό αγωνιστικό σκραμπλ (scrabble) διέπεται από κανονισμούς διεξαγωγής αγώνων και όρους αποδοχής λέξεων, που ισχύουν σε όλες τις επίσημες διοργανώσεις. Η Πανελλήνια Ένωση Σκραμπλ διασφαλίζει και εγγυάται την απαραίτητη και ενιαία ανά την επικράτεια τήρηση των «κανονισμών διεξαγωγής αγώνων σκραμπλ (scrabble)» καθώς και των «όρων αποδοχής λέξεων». Σε αυτούς καταγράφονται αναλυτικά και όλα τα επίσημα βοηθήματα, με βάση τα οποία τεκμαίρεται η αποδοχή ή μη των κλιτικών τύπων όλων των λημμάτων που περιλαμβάνονται στα επίσημα λεξικά που χρησιμοποιούνται στο ελληνικό αγωνιστικό σκραμπλ.

Τα λεξικά αυτά είναι – ως γνωστόν – το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής του Μανόλη Τριανταφυλλίδη και το Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Γεωργίου Μπαμπινιώτη. Για την κλίση των λημμάτων των ως άνω λεξικών χρησιμοποιούνται επισήμως η μικρή σχολική Γραμματική της Δημοτικής του Ιδρύματος Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη) 2002, η μεγάλη Γραμματική της Δημοτικής του Μανόλη Τριανταφυλλίδη 1996 και η σχολική Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής του Μιχάλη Οικονόμου (αποκλειστικά για αρχαιοκλίτα λήμματα και μόνον εάν για την κλίση τέτοιων λημμάτων δεν βοηθά η νεοελληνική γραμματική).

2 Προβλήματα στην πράξη

Δυστυχώς δεν υπάρχει κάποιο – έντυπο ή ηλεκτρονικό – λεξικό της νεοελληνικής, στο οποίο να ληματογραφείται το σύνολο του πρωτογενούς ληματολογίου της (δηλαδή χωρίς τους παραγόμενους κλιτικούς τύπους), που εκτιμάται από επιστήμονες γλωσσολόγους και λεξικογράφους ότι υπερβαίνει τα 500.000 λήμματα. Για να δώσουμε ένα μέτρο σύγκρισης, αξίζει να σημειωθεί πως το ληματολόγιο του Λεξικού της Κοινής Νεοελληνικής του Ιδρύματος Μανόλη Τριανταφυλλίδη απαρτίζεται από περίπου 45.000 – 50.000 λήμματα, ενώ το ληματολόγιο του Λεξικού της Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Γ. Μπαμπινιώτη απαρτίζεται από περίπου 60.000 – 65.000 λήμματα, στα οποία όμως περιλαμβάνονται και περίπου 4.000 – 5.000 κύρια ονόματα... Όταν λέμε ληματολόγιο, εννοούμε αυτοτελή λήμματα (εννοείται χωρίς τους παραγόμενους κλιτικούς τους τύπους), αλλά όχι και λεξικολογικές αναφορές που περιλαμβάνονται στην ετυμολογία ή σε πλαίσια με σχόλια. Για τα υπόλοιπα εν κυκλοφορία λεξικά της νεοελληνικής, τα μεγέθη είναι σχετικά μικρότερα.

Το Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας, της Ακαδημίας Αθηνών διαθέτει στην έντυπη μορφή του ληματολόγιο 75.000 λημμάτων, ενώ έχει ήδη αναγγελθεί και βρίσκεται υπό κατασκευή η ηλεκτρονική του μορφή που – αξιοποιώντας εκτενέστερες βάσεις δεδομένων – σε πρώτη φάση θα διαθέτει ληματολόγιο 300.000 τουλάχιστον αυτοτελών λημμάτων και σε πλήρη ανάπτυξη θα επιδιωχθεί μελλοντικά η προσέγγιση του στόχου των 500.000... Η υλοποίησή του δεν αποτελεί απλή υπόθεση, αφού απαιτούνται κοπιώδης και μακρόχρονη εργασία πολυμελούς επιστημονικής ομάδας, συνεχής ενημέρωση και αυξημένοι οικονομικοί πόροι.

Γιατί κανένα έντυπο λεξικό δεν είναι πλήρες; Μα, οι λόγοι είναι ευνόητοι: α) υπερβολικός όγκος και μεγάλο βάρος, β) υψηλό κόστος και απαγορευτική τιμή λιανικής πώλησης, γ) όσο πλήρες και να είναι ένα έντυπο λεξικό, την επομένη της κυκλοφορίας του θα πάψει να είναι πλήρες, αφού στη γλώσσα μας μπαίνουν και βγαίνουν καθημερινά πληθώρα λέξεων και δ) εξαιρετικά εξειδικευμένο λημματολόγιο που δεν αφορά καθόλου τον μέσο φυσικό ομιλητή της νεοελληνικής. Και για να μείνουμε λιγάκι σ' αυτό το τελευταίο, πρέπει να πούμε ότι ο μέσος Νεοέλληνας χρησιμοποιεί για τις επικοινωνιακές του ανάγκες περίπου 10.000 – 12.000 αυτοτελή λήμματα. Όσοι έχουν πλούσιο λεξιλόγιο εκτιμάται ότι χρησιμοποιούν 20.000 – 25.000, ενώ αντίθετα εκείνοι με φτωχότερο λεξιλόγιο εκτιμάται ότι δεν χρησιμοποιούν περισσότερα από 5.000 αυτοτελή λήμματα...

Όλα αυτά έχουν άμεσο αντίκτυπο και στη βάση δεδομένων όλων των αποδεκτών λέξεων του ελληνικού αγωνιστικού σκραμπλ, η οποία θεωρείται από πολλούς ανεπαρκέστατη, ελλιπέστατη και με πολλά και μεγάλα κενά. Υπολογίζεται ότι υποθετική μελλοντική προσθήκη στα αποδεκτά βοηθήματα όλων των λεξικών της νεοελληνικής θα δημιουργούσε ένα σύνολο περίπου 200.000 – 250.000 αυτοτελών λημμάτων (χωρίς τους παραγόμενους κλιτικούς τους τύπους). Αυτό σημαίνει ότι ακόμη και τότε, θα παρέμεναν εκτός βάσης δεδομένων αποδεκτών λέξεων του ελληνικού αγωνιστικού σκραμπλ εκατοντάδες χιλιάδες λέξεις (κατά κύριο λόγο από το λημματολόγιο των επιστημών και δευτερευόντως από το λημματολόγιο της λογοτεχνίας) που θα μπορούσαν κάποτε να ενσωματωθούν και αυτές με τρεις κυρίως τρόπους: είτε αναμένοντας την ολοκλήρωση της ηλεκτρονικής μορφής του λεξικού της Ακαδημίας Αθηνών, είτε αναμένοντας την αντίστοιχη ολοκλήρωση της ηλεκτρονικής μορφής του μεγάλου λεξικού του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, είτε εφαρμόζοντας αυτό που έκαναν άλλες – πιο προηγμένες σκραμπλικές – χώρες, δηλαδή με προσωπική και πολύχρονη εργασία πολυμελούς ομάδας σκραμπλιστών που θα συγκέντρωναν λέξεις εκτός λεξικών με κάποια συστηματική και αξιόπιστη μέθοδο...

Και εντέλει γιατί αποτελεί «πρόβλημα» το ότι το ελληνικό αγωνιστικό σκραμπλ παίζεται με περιορισμένο λεξιλόγιο; Η απάντηση είναι απλή: η τοποθέτηση στο ταμπλό μιας ωραιότατης λέξης που χρησιμοποιείται συχνότατα αλλά δυστυχώς δεν περιλαμβάνεται στο λημματολόγιο των αποδεκτών μας βοηθημάτων, οδηγεί αφενός στην ακύρωση και το μηδενισμό της κίνησης του παίκτη και αφετέρου στην απορία του και τον εκνευρισμό του. Στο τέλος συνήθως μένει ένα αίσθημα «αδικίας», το οποίο έχει προκαλέσει σε ουκ ολίγες περιπτώσεις αποστροφή για το παιχνίδι ή μάλλον – ακριβέστερα – για τους κανονισμούς του...

3 Συνοπτική παρουσίαση

Το λεξικό είναι προϊόν δεκαπενταετούς έρευνας του καθηγητή Γλωσσολογίας Χρ. Χαραλαμπίκη και πληθώρας επιστημονικών συνεργατών του. Είναι σύγχρονο, το οποίο σημαίνει ότι αποτυπώνει τη γλώσσα του 21^{ου} αι. Έχει πλουσιότερο και πιο ενημερωμένο λημματολόγιο σε σχέση με άλλα λεξικά, καθώς περιλαμβάνει 75.000 λήμματα και 5.000 νεολογισμούς από ολόκληρο το φάσμα των επιστημονικών πεδίων, την τεχνολογία, τον αθλητισμό, τη μαγειρική, τις καλές τέχνες, τη γλώσσα των νέων (αργκό) και τον κόσμο της ψηφιακής εποχής που δεν υπάρχουν σε άλλα λεξικά.

Εισάγονται επίσης για πρώτη φορά σε λεξικό κάποια καθιερωμένα στοιχεία από εκτεταμένες διαλέκτους, όπως λ.χ. η κρητική και η κυπριακή. Με την ευκαιρία, αξίζει να σημειωθεί ότι μία εκ των επιστημονικών συνεργατών του καθηγητή Χρ. Χαραλαμπάκη ήταν και η αναπληρώτρια καθηγήτρια γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας Μαριάννα Κατσογιάννου, η οποία στο παρελθόν συμμετείχε σε αρκετά επίσημα τουρνουά του ελληνικού αγωνιστικού σκραμπλ.

4 Διαφορές σε σχέση με τα άλλα βοηθήματα

Η πιθανή υπαγωγή και ένταξη του «Χρηστικού Λεξικού της Ακαδημίας Αθηνών» στα αποδεκτά βοηθήματα, εκτιμάται ότι θα προσθέσει περίπου 73.000 – 74.000 νέους κλιτικούς τύπους με μήκος 2 – 15 γραμμάτων στη βάση αποδεκτών λέξεων του ελληνικού αγωνιστικού σκραμπλ. Πρόκειται για λέξεις που αυτήν τη στιγμή δεν είναι αποδεκτές, αφού δεν περιλαμβάνονται στα επίσημα βοηθήματά μας, ήτοι λεξικά, γραμματικές κλπ.

α) ένα πολύ μεγάλο ποσοστό του συνόλου των νέων αυτών λέξεων απαρτίζεται από νέα αυτοτελή λήμματα, πολλά εκ των οποίων είναι ήδη γνωστά και οικεία στον μέσο παίκτη.

β) προκύπτουν εκατοντάδες νέοι τύποι από την πλήρη κλίση αποδεκτών σήμερα – πρωτίστως θηλυκών και δευτερευόντως ουδετέρων – ουσιαστικών, καθώς στο εν λόγω λεξικό οι επισημάνσεις του τύπου «χωρίς γενική πληθυντικού» ή «χωρίς πληθυντικό» κ.λπ. είναι ελάχιστες

γ) προκύπτουν εκατοντάδες νέοι τύποι λόγω της εμφάνισης σε πολλά ρήματα της τριγενούς μετοχής ενεστώτα παθητικής φωνής

δ) προκύπτουν πολλοί νέοι τύποι λόγω της εμφάνισης διτυπίας στην κατάληξη του αορίστου της παθητικής φωνής, καθώς εμφανίζεται σε αρκετά ρήματα επιπροσθέτως της κατάληξης -τηκα, -τηκες, -τηκε κλπ. και η λόγια κατάληξη -θηκα, -θηκες, -θηκε κλπ.

ε) προκύπτουν μερικοί νέοι ρηματικοί τύποι λόγιου αορίστου με κατάληξη -ην, -ης, -η, -ημεν, -ητε, -ησαν

ζ) προκύπτουν μερικοί νέοι τύποι λόγιων μετοχών με κατάληξη -είς, -είσα, -έν

η) προκύπτουν μερικοί νέοι τύποι από την εμφάνιση λόγιων επιρρημάτων με κατάληξη -ως και -ώς

θ) προκύπτουν μερικοί νέοι ρηματικοί τύποι παρατατικού, αφού σε κάποια ρήματα που συνοδεύονται σήμερα στα αποδεκτά μας βοηθήματα από την επισήμανση «μόνο στον ενεστώτα», στο εν λόγω λεξικό εμφανίζεται η επισήμανση «μόνο στο ενεστωτικό θέμα»

5 Μειονεκτήματα

α) Πολύ λίγα επίθετα λημματογραφούνται με τα μονολεκτικά τους παραθετικά. Κατά συνέπεια, θα εξακολουθεί να υφίσταται πρόβλημα για κάποια επίθετα που δεν είναι σαφές εάν σχηματίζουν μονολεκτικά παραθετικά.

β) Παρομοίως, όπως άλλωστε συμβαίνει και με τα αποδεκτά μας σήμερα λεξικά, υπάρχουν αρκετά ρήματα στα οποία δεν δίδεται η προστακτική έγκλιση.

γ) Όπως σχολιάστηκε εκτενώς και στην παράγραφο αρ. 2, κανένα έντυπο λεξικό της Νεοελληνικής δεν είναι πλήρες. Θα εξακολουθήσει και μελλοντικά να υφίσταται μεγάλη πιθανότητα να τοποθετούνται «υπαρκτές» λέξεις στο ταμπλό, αλλά να ακυρώνονται επειδή δεν θα είναι «αποδεκτές».

6 Πλεονεκτήματα

Όπως σχολιάστηκε και στην παράγραφο αρ. 4, η πιθανή υπαγωγή και ένταξη του «Χρηστικού Λεξικού της Ακαδημίας Αθηνών» στα αποδεκτά βοηθήματα, εκτιμάται ότι θα προσθέσει περίπου 73.000 – 74.000 νέους κλιτικούς τύπους με μήκος 2 – 15 γραμμάτων στη βάση αποδεκτών λέξεων του ελληνικού αγωνιστικού σκραμπλ. Πρόκειται για λέξεις που αυτήν τη στιγμή δεν είναι αποδεκτές, αφού δεν περιλαμβάνονται στα επίσημα βοηθήματά μας, ήτοι λεξικά, γραμματικές κλπ.

Αμβλύνεται το πρόβλημα της ανεπαρκούς βάσης δεδομένων αποδεκτών λέξεων του ελληνικού αγωνιστικού σκραμπλ και μειώνεται το αίσθημα «αδικίας» όταν ακυρώνονται «υπαρκτές» λέξεις.

7 Επίλογος

Το λεξικό πωλείται στο Βιβλιοπωλείο της Ακαδημίας Αθηνών 35,00 € και στα λοιπά βιβλιοπωλεία από 38,40 €. Έχει 1.826 σελίδες, διαστάσεις 30 X 22 cm και βάρος 3,8 κιλά. Εκδόθηκε το 2014 από την Ακαδημία Αθηνών. Ο Χριστόφορος Χαραλαμπάκης είναι καθηγητής της Γλωσσολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Δεν είναι απαραίτητη η αγορά του βοηθήματος από τους Ομίλους, αφού έχει ήδη σχεδόν ολοκληρωθεί σε πολύ μεγάλο ποσοστό η αποδελτίωση και ψηφιοποίηση όλων των νέων κλιτικών τύπων. Σύντομα και έγκαιρα θα δοθούν (δωρεάν) στην κοινότητα του σκραμπλ και θα αρχίσουν να ισχύουν μετά από ένα εύλογο χρονικό διάστημα.